

*О.М. Ключов
Г.О. Вакуленко
О.П. Манжура
В.М. Краснопольська
І.О. Мілашевська*

*Національний медичний
університет ім. О.О. Богомольця
Київський міський клінічний
онкологічний центр*

УДК 616.146-07: 616-018

ЦИТОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА У ВИЯВЛЕННІ ФОНОВИХ, ПЕРЕДПУХЛИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І РАКУ ШИЙКИ МАТКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СКРИНІНГУ В м. КИЄВІ

Резюме

Наведено результати аналізу проведення цитологічного скринінгу раку шийки матки в м. Києві у 2010-2011 роках. Проведено аналіз цитологічного виявлення фонових, передпухлинних захворювань і раку шийки матки. Обґрунтовано дообстеження хворих із виявленою цитологічно важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки.

Ключевые слова

Цитологічний скринінг, дисплазія, кольпоскопія, передпухлинні захворювання, рак шийки матки.

Питанням аналізу результатів використання цитологічного методу діагностики при виявленні фонових, передпухлинних захворювань і раку шийки матки в процесі проведення цитологічного скринінгу в літературних джерелах приділяється недостатньо уваги. Наведені в цих джерелах дані – суперечливі та неповні. Із доступних літературних джерел відомо, що питання про виявляємість патологічних процесів шийки матки при проведенні скринінгу трактується авторами по різному. Немає єдиної схеми, за якою б аналізувалась виявлена цитологічна патологія. У середньому, за даними різних літературних джерел, процент виявлених запальних захворювань при цитологічному дослідженні коливається від 22,1 до 36,0%. Питання виявляємості дисплазій і раку шийки матки також трактується по різному. Низка авторів виділяють для аналізу в окрему групу тільки важкі дисплазії, підозру на рак і рак [15], інші пропонують дисплазії різного ступеня важкості аналізувати окремо [14]. Деякі автори вважають, що необхідно всю патологію, крім запалення, виділяти для аналізу окремо [6]. Цитологічна виявляємість дисплазій коливається від 0,04[1]-0,98% [8] до 18,4% [14]. Цитологічне виявлення раку шийки матки коливається від 0,01[15]-0,03% [5]-0,04% [1], до 0,05-0,06% [2] від оглянутих. Важливим питанням для аналізу цитологічної діагностики є питання адекватного дообстеження та лікування хворих, які виявляються при скринінгу. Виявлення патології в цитологічних препаратах необхідно

розглядати, як сигнал до проведення комплексного обстеження хворих [3, 4, 10]. Установлено, що основною проблемою, яка знижує ефективність скринінгу, є недостатнє відслідковування хворих із виявленою цитологічною патологією, у тому числі з важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки. Як стверджувалось вище, питанням дообстеження жінок із виявленою цитологічною патологією присвячені поодинокі роботи та й ті тільки за деякими показниками. За цими даними, патологічне дослідження проводиться в жінок із виявленою цитологічною важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки в 46,1[1]-70,0% [2, 7] випадків. Літературні дані про виявляємість раку шийки матки, які основані на паралельно підтвердженому гістологічному діагнозі, також є суперечливим і в публікаціях різних авторів коливаються від 0,066% [2] до 0,02% [3], 0,03% [15]. У 15,7% випадків виявляються фоніві захворювання, у 26,49% випадків – клінічні та кольпоскопічні зміни епітелію при цитологічному дослідженні: важка дисплазія, підозра на рак і рак шийки матки співпадають з різними гінекологічними захворюваннями, які стали підґрунтям для призначення лікування. Контрольні цитологічні дослідження, які проводились після лікування, свідчили про нормалізацію цитограм [1]. За даними ВООЗ, незважаючи на можливість раннього виявлення раку шийки матки, більше ніж у 60% жінок у розвинутих країнах хвороба вперше діагностується на стадії, коли вже є ураження прилеглих тканин,

метастази в периферичні лімфатичні вузли тазу та в більш запущених випадках. Міжнародна Федерація гінекологів та акушерів збирала інформацію по стадіях розвитку 32000 виявлених випадків раку шийки матки в 120 онкологічних центрах розвинутих країн. Розподілення цих випадків було таким: 1 стадія – 33,00%, 2 стадія – 36,00%, 3 стадія – 27,00%, 4 стадія – 4% [9].

Матеріали та методи

Нами проаналізована цитологічна виявляємість патологічних процесів при проведенні скринінгу раку шийки матки в місті Києві за 2010-2011 рр. Для оцінки цитологічних препаратів застосовувалась класифікація, яка розроблена в Московському онкологічному інституті ім. П.О. Герцена – за 5 класами мазків, де цитологічний препарат аналізується від нормальних клітин – тип I мазка до патології, до клітин, які вказують на злоякісність – тип V [2].

Результати та їх обговорення

У м. Києві за 2010-2011 роки оглянуто з цитологічним контролем 1 884 153 жінки. Перший тип мазка відмічено в 1 235 873 жінок, що складає 66,07% від обстежених. У табл. 1 наведено номенклатуру захворювань шийки матки, які виявляються цитологічно.

У зв'язку з тим, що важку дисплазію вважають прямим попередником раку шийки матки й дотепер відсутні достовірні цитологічні ознаки для диференціальної цитологічної діагностики важкої дисплазії, преінвазивного раку і початкового інвазивного раку (В.І. Лобода, 1997) [8], а в документах ВООЗ [9] говориться про те, що цитолог допускає

Таблиця 1. Виявлені цитологами патологічні процеси при проведенні скринінгу раку шийки матки у місті Києві за 2010-2011 роки

№	Цитологічний висновок	2011 рік		2010 рік	
		Кількість хворих	% від оглянутих	Кількість хворих	% від оглянутих
1	Фонові захворювання	321445	32,77	296353	32,58
2	Легка дисплазія	5267	0,54	4796	0,53
3	Помірна дисплазія	2583	0,26	2230	0,25
4	Важка дисплазія	258	0,03	230	0,03
5	Всього дисплазій	8108	0,83	7256	0,80
6	Підозра на рак	66	0,01	70	0,01
7	Рак шийки матки	47	0,01	64	0,01
8	Усього хворих на рак шийки матки	113	0,01	134	0,01

при оцінюванні ступеня вираженості патологічних змін деякий ступінь суб'єктивізму, ми вважаємо за необхідне аналізувати дообстеження цих хворих разом із хворими, в яких виявлена цитологічно підозра на рак і рак шийки матки.

Усього цитологами м. Києва за вказаний період було цитологічно виявлено 735 жінок із важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки. Гістологічне дослідження було проведено в 70,67% випадків.

У табл. 2 наведені дані про гістологічні висновки у хворих із цитологічно виявленими важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки. За нашими даними, виявляємість раку шийки матки, що основана на паралельно підтвердженому гістологічному діагнозі, складає 0,01%.

4,3-5,22 % випадків у жінок із виявленими важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки, клінічні та кольпоскопічні зміни епітелію відповідали різним гінекологічним захворюванням, на підставі чого призначалось лікування. Контрольні цитологічні дослідження після лікування свідчили про нормалізацію цитограм.

Таблиця 2. Моніторинг хворих із виявленими цитологічно важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки в м. Києві за 2010-2011 роки

Рік	Цитологічно виявлені Зв,IV, V	Гістологічних досліджень / % від всіх проведених гістологічних досліджень							Всього патогістологічних досліджень	Не зроблено патогістологічних досліджень % від виявлених цитологічно Зв,IV, V				
		Описове заключення	Фонові захворювання	Легка дисплазія	Помірна дисплазія	Тяжка дисплазія	Ca in situ	Рак		Інший район	Проліковано	Відмова від лікування	Дообстежу-ється	Інші причини
2010	364	11 3,02	19 5,22	7 1,92	24 6,59	97 26,65	22 6,04	99 27,20	279 76,65	15 4,12	2 0,55	19 5,22	24 6,59	8 2,20
2011	371	10 2,7	16 4,3	13 3,5	29 7,8	117 31,54	26 7,01	97 26,15	307 82,75	10 2,7	-	8 2,16	42 11,32	-

2,7-4,12% жінок із вказаною патологією не дообстежувались із тих чи інших причин (зміна місця проживання тощо), 2,16-5,22% жінок відмовились від лікування та подальшого обстеження.

У 2011 році у м. Києві цитологічно виявлено, а потім гістологічно підтверджено 47 випадків раку шийки матки та 66 випадків CA in situ (у 2010 році – 64 та 70 відповідно).

В 2011 році виявлено 126 клінічних випадків раку шийки матки, із них при профілактичних оглядах з цитологічним дослідженням – 97 випадків (76,9%). В 2010 році виявлено 103 клінічних випадки раку шийки матки, із них при профоглядах з цитологічним дослідженням – 64 випадки (62,1%). Таким чином відсоток виявлених жінок, які захворіли на рак шийки матки, при проведенні гінекологічних оглядів з цитологічним контролем, виріс на 14,8%.

Висновки

При проведенні цитологічного скринінгу раку шийки матки в м. Києві цитологічне виявлення передпухлинних захворювань у 2010-2011 роках склало, у середньому, 0,83%; цитологічне виявлення раку шийки матки – 0,01%. У 64,69% випадків при гістологічному дослідженні матеріалу хворих із цитологічно виявленими важкою дисплазією, підозрою на рак і рак шийки матки виявляються передпухлинні захворювання (дисплазії різного ступеня зрілості), тобто при цитологічному скринінгу формується група ризику із загрозою виникнення раку шийки матки, в якій і проводиться подальше поглиблене дообстеження зі встановленням кінцевого діагнозу.

Література

1. В.И. Новик. "Скрининг рака шейки матки". ФГУ "НИИ онкологии им. Н.Н.Петрова Росмедтехнологий". - Санкт-Петербург, 2010.
2. Азаренко Л.И., Петрова Д.И., Ремизова Т.Г. Клиническое значение выявления дисплазий эпителия шейки матки при профилактических осмотрах женщин // Юбилейная конференция научного общества врачей Могилевщины. Тезисы докладов. - 1989. - С.165-166.
3. Анализ результатов цитологического скрининга предрака и рака шейки матки \ Новик В.И., Михайлова Н.А., Волков И.П., Новик Н.Ф., Михеева Т.Г., Козлова В.К., Наумова Н.С. Тезисы Всесоюзного симпозиума "Скрининг в раннем выявлении опухолей репродуктивной системы и проведении органосохраняющего лечения". - Кострома, 1991. - С.67-68.
4. Инструкция по формированию и диспансерному наблюдению групп повышенного риска заболевания злокачественными новообразованиями и больных предшествующими (предопухолевыми) заболеваниями. Утверждено приказом МЗ УССР №192 от 7.04.86 г. - 29 с.
5. Кайстриюкова Д.С., Томич М.В. Эффективность скринингу в диагностике ранних стадий рака шийки матки //Сучасний підхід до діагностики і лікування геніального раку у жінок. - Київ-Миколаїв, 1997. - С. 3-4.
6. Каюк В.Г., Побережная Т.Л., Полова Т.В. Возможности увеличения выявляемости рака шейки матки в первой стадии при применении цитологического метода исследования при профосмотрах женщин //Сучасний підхід до діагностики і лікування геніального раку у жінок. Матеріали науково-практичної конференції. - Київ-Миколаїв, 1997. - С. 17-18.
7. Кизюк Б.Я. Эффективность выявления передраковых заболеваний шийки матки за период с 1985-1995рр.//Сучасний підхід до діагностики і лікування геніального раку у жінок. Матеріали науково-практичної конференції. - Київ-Миколаїв, 1997. - С. 4-5.
8. Лобода В.И. Актуальные вопросы цитологических исследований в онкологии //Сучасний підхід до діагностики і лікування геніального раку у жінок. Матеріали науково-практичної конференції. - Київ-Миколаїв, 1997. - С. 8-9.
9. Миллер А.Б. Программы скрининга рака шейки матки: организационные мероприятия. - ВОЗ. - Женева, 1994.
10. Олійніченко П.И., Войтко О.В., Ганул А.В. Стандарты обстеження та лікування хворих на злоякісні новоутворення основних локалізацій // Головне управління охорони здоров'я, Київська міська онкологічна лікарня. - Київ, 1998. - С. 49.
11. Патологоанатомическая диагностика опухолей человека: Руководство в 2-х томах. Т. 2/ под ред. Н.А. Краевского, А.В. Смольяникова, Д.С. Саркисова. - Медицина, 1993. - С. 688.
12. Раннее выявление и комплексная диагностика рака шейки матки. Методические рекомендации / Бохман Я.В., Гарманова Н.В., Новик В.И., Чепик О.Ф. - Ленинград, 1977. - С. 21.
13. Цитологічний скринінг жіночого населення в Житомирській області / Парамонов З.М., Осташкіна Л.П., Гуля Б.М, Кравчук В.В., Стрелецька З.О., Дяченко В.В., Рацюк О.О. Сучасний підхід до діагностики і лікування геніального раку у жінок. Матеріали науково-практичної конференції. - Київ-Миколаїв, 1997. - С. 11.
14. Эффективность использования цитологического метода исследований при профилактических осмотрах с целью ранней диагностики рака шейки матки в Молдавской ССР / Лазарев И.И., Каюк А.К., Нагин Т.А., Шорман Ф.И. Тезисы доклада Всесоюзного совещания "Цитологический метод исследования в раннем выявлении злокачественных опухолей при профилактических осмотрах населения". - Рига, 1980. - С. 63-65.
15. Э. Титмуш, К. Адамс. Шейка матки: цитологический атлас, перевод с англ. Н.И. Кондрикова. - Москва, 2009. - С. 163-165.

CYTOLOGICAL DIAGNOSIS IN DETECTING OF UNDERLYING PRECANCEROUS DISEASES AND CERVICAL CANCER BY SCREENING IN KIEV

S.M. Klusov, G.O. Vakulenko, O.P. Manjura, V.M. Krasnopolska, I.O. Milashevskia

Summary

In the article, the results of analysis of cytological screening for cervical cancer in Kiev in 2010- 2011 are presented. The analysis of cytological discovery of underlying precancerous diseases and cervical cancer has been done. The examination of patients with cytologically identified severe dysplasia, suspected cancer and cervical cancer are observed.

Keywords

Cytological screening, dysplasia, colposcopy, precancerous diseases.